

Türk Dili 1

6.HAFTA
SES BİLGİSİ-I

SES BİLGİSİ

- Ses, ağızdan bir çırpıda çıkan ve tek başına bir anlam ifade etmeyip bir araya gelince hece ve sözcükleri meydana getiren dilin en küçük parçasıdır.
- Seslerin yazıdaki karşılığına harf adı verilir.
- Alfabelerde her sesin tek harf karşılığı bulunmayabilir. İngilizcede ş sesi için “sh”, ç sesi için “ch” gibi harf grupları tek sesi karşılamak için kullanılır.

SES BİLGİSİ

- Arap kökenli alfabenin harf devrimiyle değiştirilmesinin en önemli gerekçesi de Türkçe sesleri karşılamadaki yetersizliği olmuştur. Örneğin Türkçedeki o, ö, u, ü, v seslerinin tamamı için Arap alfabesindeki vav (و) harfi kullanılır.
- Türkçede “o” zamiri/sıfatı dışında tek sestten oluşan başka bir sözcük yoktur. Türkçede sözcükler en az iki sestten meydana gelirler: *su, ak, ay, il, aç, av vb.*
- Dil bilgisinde sözcükleri oluşturan sesleri ve bu seslerin gelişimini inceleyen bilim dalına **fonetik** (ses bilgisi) adı verilir.

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- Türkçede sesler genel olarak “ünlüler” ve “ünsüzler” olmak üzere iki ana başlıkta sınıflanır.
- Ünlüler ağızdan çıkarken herhangi bir engele takılmaz ve seslendirilmeleri için ikinci bir sese ihtiyaç duymaz: a,e,ı,i,o,ö,u,ü.

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- Ünsüzler ise telaffuz edilirken mutlaka bir ünlü sese ihtiyaç duyar.
- Alfabadeki harfleri sayarken b sesini “be”, c sesini “ce” d sesini “de” şeklinde yanındaki e ünlüsüyle birlikte okuruz. Bu durum tüm diller için geçerlidir (İng. b=bi, c=si, d=di, f=ef, l=el, m=em vb.).

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- Ses yolunda herhangi bir engele çarpmadan çıkan seslere ünlü denir. Türkçede sekiz ünlü vardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü.
- Ünlüler şu biçimde sınıflandırılır:
 - 1. Oluşum/Boğumlanma Noktalarına Göre
 - 2. Dudakların Aldığı Şekle Göre
 - 3. Ağız Boşluğunun Durumuna Göre
 - 4. Sesin Süresine Göre

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

Ünlülerin Sınıflandırılması

- **1.Oluşum/Boğumlanma Noktalarına Göre:** Ağız boşluğunun ön kısmında oluşan ünlülere *ince* (e,i,ö,ü), art kısmında oluşan ünlülere ise *kalın ünlü* (a,ı,o,u) adı verilir.
- **2. Dudakların Aldığı Şekle Göre:** Dudakların büzülüp yuvarlak bir şekil aldığı ünlüler yuvarlak ünlü (o,ö,u,ü), dudakların serbest kalıp yuvarlaklaşmadan çıkan ünlülere düz ünlü (a,e,ı,i) adı verilir.

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- **3. Ağız Boşluğunun Durumuna Göre:** Oluşumları sırasında alt çenenin açılarak ağzın genişlemesiyle çıkarılan ünlüler geniş (a,e,o,ö), çenenin açılmasına ihtiyaç duymadan ağız boşluğunun dar bir vaziyetteyken çıkarılan ünlüler dar ünlüdür (ı,i,u,ü).

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- **4. Sesin Süresine Göre:** Uzun ve kısa ünlüler olmak üzere ikiye ayrılır: Uzun ve kısa ünlüler.
- Uzun ünlüler, söyleyiş esnasında uzatılarak telaffuz edilen ünlülerdir. Türkçe kökenli sözcüklerde uzun ünlü bulunmaz. Bulunanlar da yazımda değil de daha çok söyleyişteki ses değişimlerine bağlı uzatılarak söylenen ünlülerdir. Türkçeye yabancı dillerden girmiş *olan numune, amir, mide, buse, suret, şive, milat, memur, maliye, sahil, imza, zürafa, lale, şelale* gibi sözcüklerde altı çizili heceler uzun telaffuz edilir.

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

Ünlülerin Sınıflandırılması

- Türkçede *ağabey*, *baş üstüne*, *var olmak* gibi bazı sözcük veya sözcük gruplarında da söyleyişteki ses olaylarına bağlı olarak uzun telaffuzlar karşımıza çıkabilir. Dolayısıyla *ağabey* yerine a*bi* (*ses düşmesi*), *baş üstüne* yerine ba*şüstüne* (*ulama*) ve *var olmak* yerine va*rolmak* (*ulama*) gibi örnekler sayıca az da olsa dilimizde karşımıza çıkar.
- Özellikle “ğ” sesi kendinden önceki ünlüyü sanki uzun ünlüymüş gibi iki ses değerinde telaffuz ettirir ancak yazımda “ğ” sesini görürüz: *yağabilir-yaabilir*, *bayağı-bayaa*, *bağlamak-baalamak*, *dağılmak-daalmak*

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- **UYARI:** Ünlülerin üzerindeki şapka işareti yazımda bütün uzun ünlüleri göstermek için kullanılmaz. Özellikle yazımı aynı söyleyişi ve anlamı farklı sözcükleri ayırt etmek (adet-âdet, hala-hâlâ, şura-şûra, yar-yâr vb.) için ve yabancı kökenli sözcüklerde bulunan ve kalın ve uzun “a” sesiyle aynı hecede bulunup ince söylenen “k” sesini doğru telaffuz etmek için “a” sesi şapkalı yazılır (kâğıt, hikâye, şikâyet, mekân, kâinat, kâkül, vekâlet vb.).

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- Aşağıdaki tablo ünlülerin sınıflandırılmasını daha kısa yoldan öğrenmemize yardımcı olabilir:

	Düz		Yuvarlak	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

- Bu tabloya göre her ünlünün en az üç özelliği vardır:
- a: kalın, düz, geniş
- u: kalın, yuvarlak, dar
- i: ince, düz, dar

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

Ünsüzlerin Sınıflandırılması

Ünsüzler; üç ana başlıkta sınıflandırılır:

- 1)Boğumlanmalarına (çıkak) göre
- 2)Sürekli söylenip söylenmeyeceğine göre
- 3)Yumuşak ve sert oluşlarına göre

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

1) Boğumlanmalarına (çıkak) göre:

- **Dudak ünsüzleri:** Dudakların birbirine dokunmasıyla çıkar: b, m, p
- **Diş-dudak ünsüzleri:** Üst dişlerin alt dudağa dokunmasıyla çıkar: f, v
- **Diş ünsüzleri:** Dil ucunun üst dişlere yaklaşmasıyla veya dokunmasıyla çıkar. c, ç, d, j, l, n, r, s, ş, t, z
- **Damak ünsüzleri:** Dilin orta kısmının ön damağa ya da dil kökünün art damağa yaklaşmasıyla çıkar. g, ğ, k, y
- **Gırtlak ünsüzleri:** Bu ses, ciğerlerden gelen havanın ses tellerine çarpmasından ve ağızda hiç bir engele uğramadan çıkmasıyla oluşur. Türkçede gırtlak ünsüzü olarak sadece h sesi vardır.

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

2) Sürekli söylenip söylenmeyeceğine göre: Ünsüzlerin söylenirken ses yolunun kapanmasına veya sürekli açık olmasına göre sınıflandırılmasıdır. Ünsüzler söylenirken ses yolu kapanıyorsa süreksiz, sürekli açık kalıyorsa sürekli ünsüzler adını alır. Bunu belirlemek için ünsüzün başına bir ünlü getirilir. Ak, süt, iç seslerini söylerken ses yolu tıkanmaktadır. Özzzzzzzzz, elllllllll, offffff seslerini söylerken ses yolu açık kalmaktadır. Bu özelliğine göre ünsüzler ikiye ayrılır:

- **Sürekli ünsüzler:** f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z
- **Süreksiz ünsüzler:** b, c, ç, d, g, k, p, t, c

SESLERİN SINIFLANDIRILMASI

3) Yumuşak ve sert oluşlarına göre: Ünsüzler ses tellerinde titreşime uğrayıp uğramadığına göre yumuşak (tonlu) ve sert (tonsuz) olmak üzere ikiye ayrılır:

Yumuşak ünsüzler, ses tellerinin titreşmesiyle oluşan ünsüzlerdir: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

Sert ünsüzler, ses telleri titreşmeden oluşan ünsüzlerdir: f, s, t, k, ç, ş, h, p (fıstıkçı şahap)

SES UYUMLARI

- Dilimizde bir sözcüğü oluşturan seslerin kendinden önce gelen seslerin özelliklerine uygun bir şekle bürünmesidir.
- Türkçede başlıca üç ses uyumundan bahsedebiliriz:

1) Büyük Ünlü (önlük-artlık veya kalınlık incelik) Uyumu

2) Küçük Ünlü (düzlük-yuvarlaklık) Uyumu

3) Ünsüz (sertlik-yumuşaklık) Uyumu

SES UYUMLARI

1) Büyük Ünlü (önlük-artlık veya kalınlık incelik) Uyumu

- Ünlü uyumundan asıl ve yaygın olanı büyük ünlü uyumu olarak da adlandırılan kalınlık-incelik uyumudur.
- Bu uyumun kuralı, bir sözcüğün ilk seslemi kalın ünlüyle başlamışsa bunu izleyen seslemlerinde kalın ünlülü olması; ince ünlü ile başlamışsa da ince ünlülü olması gerekmektedir. Örneğin: yatak, sorgu, başlık, gece, sinek, sevgi, kürek, bölüm.

SES UYUMLARI

- Türkçe kökenli sözcükler birkaç istisna dışında büyük ünlü uyumuna uyar.
- Anne (ana), kardeş (karındaş), hani (kanı), hangi (kangı), kuzey (kuzay), elma (alma), inanmak (ınanmak) gibi örnekler Türkçe kökenli olmalarına rağmen günümüzde bu uyuma aykırılık göstermektedir.

SES UYUMLARI

- Türkçede büyük ünlü uyumuna uymayan kelimeler genellikle yabancı kökenlidir: *gazete, kahve, lokomotif, otomobil, dünya, insan, meydan, telefon vb.*

SES UYUMLARI

- Türkçede birleşik kelimeyi oluşturan iki ayrı sözcük için ortak ünlü uyumu aranmaz. Her sözcük uyuma göre ayrı ayrı değerlendirilir: *başkent, duruvermek, Kocaeli, ilkokul, biraz, gecekondü, salkımsöğüt vb.*

SES UYUMLARI

- Tek heceli sözcüklerde ünlü uyumu aranmaz. Çünkü ünlü zaten bir tanedir. Uyum aranacak ikinci bir ünlü yoktur. *Baş, söz, yüz, kırk, yer vb.* Ancak bu tek heceli kökler ek alırsa büyük ünlü uyumu aranır: *Başlık, sözcü, yüzlük, kırkinci, yerden vb.*

SES UYUMLARI

- Türkçede ekler çoğunlukla büyük ünlü uyumuna uyar: *yurd-u-muz, ev-ler-den, bayram-laş-mak, baba-mız, sokak-tan, siz-den vb.*

SES UYUMLARI

- Bazı ekler ise hem ince hem kalın ünlülü şekilleri olmadığı için uyuma aykırılık gösterebilir. Örneğin şimdiki zaman ekinin (-yor) ince ünlülü şekli yoktur. Bu sebeple ince ünlülü bir eyleme eklenirse uyuma aykırılık gösterir: *geliyor, yürüyor, biliyor, sürüyor vb.*

SES UYUMLARI

- Türkçede ekler çok şekillidir. Hem ince hem kalın ünlülü biçimleri vardır. Örneğin gelecek zaman eki kalın ünlülü bir sözcüğe eklenirse –acak; ince ünlülü bir sözcüğe eklenirse –ecek biçimini alır. Hem ince hem kalın biçimi olmayan ve bu sebepten uyuma aykırılık gösterebilen ekler şunlardır:
- **-leyin:** *akşamleyin, sabahleyin...*
- **-mtırak:** *yeşilimtırak, mavimtırak...*
- **-daş:** *meslektaş, gönüldaş...*
- **-ken:** *çalışırken, durmazken...*
- **-ki:** *akşamki, yarınki...*
- **-yor:** *bilmiyor, ötüyor...*
- **-gil:** *babamgil, dayımgil...*

SES UYUMLARI

- Büyük Ünlü Uyumuna uymayan sözcüklerde ekler, kelimenin son hecesindeki ünlüye uyar: *şişman-ın, anneden, hangi-si, geliyor-muş vb.*

SES UYUMLARI

- ◉ **UYARI:** Dilimize yabancı dillerden geçmiş bazı sözcüklerde kalın yazılan ama ince söylenen ünlüler bulunabilir. Bu türden sesler kendinden sonra gelen ekleri de incelterek Büyük Ünlü Uyumuna aykırılık gösterir. Bu durum zaten ekin geldiği sözcüğün ve kalın ünlüyle yazılıp ince söylenen sesin Türkçe kökenli olmadığını gösterir. Örneğin “*rol*” sözcüğündeki “o” sesi “o” ile “ö” arası ince bir sesle telaffuz edilir. Bu sebeple alacağı ek de incelir: *rol-ler*. Örnekleri arttırabiliriz: *normal-dir, ekol-den, meal-i, alkol-lü, sıhhat-li, sembol-ler...*

SES UYUMLARI

ÖRNEK SORU: Aşağıdaki sözcüklerden hangisi Türkçe bir ek alırsa kalınlık-incelik uyumuna aykırılık gösterir?

- A) Marul
- B) Alkol
- C) Kural
- D) Turşu
- E) Tokat

SES UYUMLARI

Cevap: B seçeneğidir. Seçeneklerdeki bütün sözcükler sadece kalın ünlülerden oluşmuştur (yazıma göre). Ancak B seçeneğindeki «alkol» sözcüğü o ile ö arası bir şekilde telaffuz edilen ses olduğundan kendinden sonra ince ünlülü bir eke ihtiyaç duyar(alkol-lü, alkol-süz, alkole, alkolün...): Diğer seçeneklerde böyle bir durum yoktur (marul-un, kural-cı, turşu-lar, tokat-tan...)

A) Marul

B) Alkol

C) Kural

D) Turşu

E) Tokat

SES UYUMLARI

ÖRNEK SORU: Kalınlık-incelik uyumu göz önüne alınırsa aşağıdaki sözcüklerden hangisinin Türkçe kökenli bir sözcük olduğu söylenemez?

- A) yangın
- B) arkadaş
- C) bilge
- D) yarım
- E) asker

SES UYUMLARI

Cevap: E seçeneğidir. Kalınlık-incelik uyumuna uymaz.

A) yangın: a, ı kalın ünlüler

B) arkadaş: a kalın ünlü

C) bilge: i, e ince ünlüler

D) yarım: a, ı kalın ünlüler

E) asker: a kalın ünlü, e ince ünlüdür.

SES UYUMLARI

Küçük Ünlü (düzlük-yuvarlaklık) Uyumu: Küçük ünlü uyumu olarak da bilinen düzlük yuvarlaklık uyumu ise dilimizin daha geç dönemlerde kuralı belirlenmiş ve daha az yaygın olan ünlü uyumudur. Bu uyuma göre:

a) Düz ünlü ile başlayan bir sözcüğün diğer seslerinin de düz ünlülü olması gerekir. (a,e,ı,i).....(a,e,ı,i): *kapı, ekim, seçim, sabır, arı...*

b) Yuvarlak ünlü ile başlayan(o,ö,u,ü) bir sözcüğün ise izleyen ünlülerinde ya düz-geniş (a,e) ya da dar-yuvarlak (u,ü) bir ünlünün yer almasıdır.

(o,ö,u,ü).....(a,e,u,ü): *koruma, soğan, ödev, börek...*

SES UYUMLARI

- **UYARI:** Küçük ünlü uyumunda her ünlü sonrakiyle zincirleme bir bağ kurar. Yani ilk hecenin ünlüsüyle üçüncü hecedeki ünlü arasında uyum aranmaz.

SES UYUMLARI

- Her iki ünlü uyumu da Türkçe kökenli sözcükler için geçerlidir.

SES UYUMLARI

- Zaman içinde ses değişmelerine uğrayarak uyum dışına çıkmış görünen *hangi, hani, kardeş vb.* sözcükler kalınlık-incelik (Büyük ünlü uyumu) uyumuna aykırı görünmekle birlikte Türkçedir.

SES UYUMLARI

- Avuç, kabuk, savurmak, yağmur, karpuz, kavun, yavru vb. sözcükler de düzlük-yuvarlaklık uyumunu karşılamakla Türkçe kökenli sözcüklerdir.

SES UYUMLARI

- Her iki ünlü uyumunun kurallarını göz önünde bulundurarak bir sözcükte yer alabilecek ünlü sıralama düzenini şöyle gösterebiliriz:

a › a, ı (<i>saçak, kapı</i>)	o › u, a (<i>oyun, ozan</i>)
e › e, i (<i>gerek, gelin</i>)	ö › ü, e (<i>ölüm, öge</i>)
ı › ı, a (<i>sırık, kısa</i>)	u › u, a (<i>kuru, tuzak</i>)
i › i, e (<i>ilik, diken</i>)	ü › ü, e (<i>üzüm, kürek</i>)

SES UYUMLARI

- **NOT:** o ve ö ünlüleri Türkçede sadece ilk hecede bulunabilir(-yor eki istisnadır). Bu yüzden o ve ö sesi ilk hecede değilse o sözcük kesinlikle düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz: rapor, ekol, mentol, radyo, solo, jeton, beton, koro, rektör...

SES UYUMLARI

ÖRNEK SORU: Aşağıdaki sözcüklerden hangisi düzlük-yuvarlaklık uyumuna (Küçük Ünlü Uyumu)aykırıdır?

- A) boru
- B) körük
- C) salon
- D) bakır
- E) demir

SES UYUMLARI

Cevap: C seçeneğidir. «salon» sözcüğünde –o- sesi ikinci hecededir. O, ö sesleri sadece ilk hecede bulunabilir.

A) boru

B) körük

C) salon

D) bakır

E) demir

SES UYUMLARI

ÖRNEK SORU: Aşağıdaki sözcüklerden hangisi düzlük-yuvarlaklık uyumuna (Küçük Ünlü Uyumu)uyar?

- A) tavuk
- B) takunya
- C) balon
- D) horoz
- E) şölen

SES UYUMLARI

Cevap: E seçeneğidir.

A) tavuk : **a**,e,ı,i.....a,e,ı,i

B) takunya: **a**,e,ı,i.....a,e,ı,i

C) balon: **a**,e,ı,i.....a,e,ı,i

D) horoz: **o**,ö,u,ü.....a,e,u,ü

E) şölen: o,ö,u,ü.....a,e,u,ü

SES UYUMLARI

3) Ünsüz (sertlik-yumuşaklık) Uyumu: Ünlü uyumu, ünsüzlerin ötümlülük-ötümsüzlük (sertlik-yumuşaklık) bakımından birbirine yakın, aynı veya benzer özellikteki ünsüzleri tercih etmeleri ile ortaya çıkmış ikincil bir uyumdur.

SES UYUMLARI

- Sert bir ünsüzle (f, s, t, k, ç, ş, h, p) biten bir sözcük yine sert ünsüzle başlayan bir ek, yumuşak ünsüzlerle biten bir sözcük yine yumuşak ünsüzle başlayan bir eki yanına ister:

aş-çı (aş-cı değil),

geç-ti (geç-di değil),

sabah-tan (sabah-dan değil),

ofis-te (ofis-de değil);

iz-ci (iz-çi değil),

yağmur-da (yağmur-ta değil) vb.

SES UYUMLARI

- **UYARI:** Ünsüz Uyumu konusunu Ses Olaylarını işlerken «Ünsüz Sertleşmesi» alt başlığında daha ayrıntılı bir şekilde göreceğiz.

SES OLAYLARI / ÜNLÜ DARALMASI

Ünlü Daralması ($a \rightarrow ı, u$ / $e \rightarrow i, ü$)

- Türkçede *a, e* ünlüsü ile biten eylemlerin şimdiki zaman çekiminde, söyleyiş ve yazılışta da *a* ünlüleri *ı veya u*; *e* ünlüleri ise *i veya ü*'ye dönüşür:

*başla*a(mak) → *başlı*ıyor

*kana*a(mak) → *kanı*ıyor

*oyna*a(mak) → *oyn*uyor

*doyma*a(mak) → *doym*uyor

*izle*e(mek) → *izli*iyor

*de*e(mek) → *di*iyor

*gelme*e(mek) → *gelmi*iyor

*gözl*e(mek) → *gözl*üyor...

SES OLAYLARI / ÜNLÜ DARALMASI

- Çok heceli ve *a*, *e* ünlüleri ile biten eylemler, ünlüyle başlayan ek aldıklarında bu eylemlerdeki *a*, *e* ünlülerinde söyleyişte yaygın bir daralma (*ı* ve *i*'ye dönme) eğilimi görülür. Ancak, söyleyişteki *ı*, *i* ünlüleri yazıya geçirilmez:

YAZILIŞI SÖYLENİŞİ

başlayan *başlıyan*
yaşayacak *yaşıyacak*
atlayarak *atlıyarak*
açıklayalı *açıklıyalı*
atmayalım *atmıyalım*
gelmeyen *gelmiyen*
besleyelim *besliyelim*

SES OLAYLARI / ÜNLÜ DARALMASI

- Buna karşılık tek heceli olan *demek* ve *yemek* eylemlerinde, söyleyişteki *i* ünlüsü yazıya da geçirilir: *diyen, diyerek, diyecek, diyelim, diye; yiyen, yiyerek, yiyecek, yiyelim, yiye, yiyince, yiyip*.
- Ancak «*deyince* ve *deyip*» sözlerindeki *e* yazılıшта korunur.

SES OLAYLARI / KÖKTE ÜNLÜ DEĞİŞİMİ

Kökte Ünlü Değişimi(Ünlü Kalınlaşması):

- “Ben” ve “sen” zamirleri yönelme hali eki –e aldığı zaman köklerindeki ince e ünlüleri kalınlaşarak a olur:

ben-e→*bana*

sen-e→*sana*...

SES OLAYLARI / ULAMA

Ulama: Ünsüzle biten kelimelerden sonra ünlüyle başlayan bir kelime gelince ilk kelimenin sonundaki ünsüz sonraki kelimenin başına eklenerek okunur: Dün akşam, yüzen al sancak, göz atmak, ayak ucu...

- ◉ **UYARI:** Ulama yapılabilmesi için iki sözcük arasında herhangi bir noktalama işareti olmamalıdır.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 1:

- I. Yapıt
- II. Büst
- III. Kanıt
- IV. Fark

Bu sözcükler için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Hiçbiri ek alınca ünsüz yumuşamasına uğramaz.
- B) Hiçbirinde büyük ünlü uyumu aranmaz.
- C) Hiçbiri küçük ünlü uyumuna uymaz.
- D) Hiçbirinde yuvarlak ünlü yoktur.
- E) Hiçbiri Türkçe değildir.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 2: "-yor" eki kendinden önce gelen "a, e" geniş ünlülerini "ı, i, u, ü" dar ünlülerine dönüştürür. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinde ünlü daralması yoktur?

- A) Kadın, durmadan çocuklarına bağırıyordu.
- B) Babam, bahara hazırlık için gülleri buduyordu.
- C) Onun durgunluğunu, yorgunluğuna bağlıyordu.
- D) Bütün kuralları, her zaman o çığnıyordu.
- E) Nedense, durmadan herkesi karalıyordu.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 3: Gidin, ben sizden sonra gelirim, kaymakamı görsem iznimi isterim. Sizi anlıyorum, "Kentte kalırız." diyorsunuz, bense köyde, derede yüzme düşleri kuruyorum.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinde verilene örnek yoktur?

- A) Ünsüz yumuşaması
- B) Ünlü daralması
- C) Ünlü düşmesi
- D) Ünsüz türemesi
- E) Ünsüz benzeşmesi

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 4:

Süzüyor ufukta bir kızıl yeri içi

Karanlıkla dolu gözleri

Alnında akşamın ince kederi

Sessizliğin sırrı, dudaklarında

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisine yer verilmemiştir?

- A) Ünlü daralması
- B) Ünsüz benzeşmesi
- C) Ünlü düşmesi
- D) Ünsüz yumuşaması
- E) Ünsüz türemesi

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 5: "-yor" eki kendinden önce gelen "-e, -a" ünlülerini daraltarak "-ı, -i, -u, -ü" ünlülerinden birine çevirir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminde bu özellik gerçekleşmemiştir?

- A) Bu çocuk ne kadar da babasına benziyor.
- B) Neden bizim söylediklerimizi anlamıyorsun?
- C) Güneş, tepelerin ardından yavaş yavaş doğuyor.
- D) Elindeki kitabı büyük bir dikkatle inceliyor.
- E) Kadın, serçeden gözlerini ayıramıyordu.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 6: Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcükte diğerlerinden farklı bir ses olayı vardır?

- A) Bahçedeki geyiği korkutmamaya çalışıyor.
- B) Sokaktan geçen satıcıya seslendi.
- C) Kapıyı bana dün gece annem açtı.
- D) Keskin bir bıçakla ağaçları budadı.
- E) Kitapçıdan aldığı son kitabı da okudu.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 7: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz sertleşmesi kuralına uymamaktan kaynaklanan bir yazım yanlışı vardır?

- A) Şu gök altında nice büyük aşklar yaşanmışdır.
- B) Her akşam bu sahilde toplanıp gitar çalarlardı.
- C) Kutupyıldızı, geceleri özellikle gemicilerin yardımcısıdır.
- D) Sabaha kadar havlayan çoban köpeği, kimseyi uyutmadı.
- E) Toprak yoldan gidilen köy, buraya on kilometre uzaktaydı.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 8: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte ünsüz türemesi ve değişimi vardır?

- A) Artık gözü ondan başka kimseyi görmüyordu.
- B) Yaşanan tüm gelişmeleri tek tek bana anlattı.
- C) Onu bu kadar üzen şey, yıllardır yaşadığı ayrılıkmış.
- D) Korkudan herkes nefesini tutmuş bekliyordu.
- E) İyi bir reklam yapılırsa talep oluşturabileceğimizi zannediyorum.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 9: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili bileşik eylemlerin kullanımıyla ilgili bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Bu dünya cenneti yerleri on yıl önce babam keşfetmişti.
- B) Bu garip kılıklı adamdan hiç kimse hazzetmiyor.
- C) Hakim, onun bir yıl hapis yatmasına hükmetti.
- D) Halimizi ona bir iki gün önce arzettik.
- E) İşleri, size ihtiyaç duymadan hallettik.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK SORU 10: Sert sessiz bir harfle biten sözcüklere yumuşak sessiz harfle başlayan bir ek getirildiğinde ekin ilk harfi sertleşir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uyulmamasından kaynaklanan bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Deniz kıyısında gezen insanlar ona çok huzurlu geliyordu.
- B) Salonda anlattığı hikâyeyi benim kulağıma da yavaşca anlattı.
- C) Ağacın altında uyuyan köpek, ayak sesimizi duyunca uyanıp kaçtı.
- D) İşten sıkılan kadın kendini göl kenarına attı.
- E) Yamaçtan dökülen topraklar burayı doldurdu.

SES OLAYLARI / ÖRNEK SORULAR

- **NOT:** Örnek test soruları çeşitli internet sitelerinden derlenerek hazırlanmıştır.